Zbiór Orzeczeń

WYROK TRYBUNAŁU (dziesiąta izba)

z dnia 9 listopada 2023 r.*

Odesłanie prejudycjalne – Przestrzeń wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości – Powrót nielegalnie przebywających obywateli państw trzecich – Dyrektywa 2008/115/WE – Artykuł 3 pkt 2 – Pojęcie „nielegalnego pobytu” – Dyrektywa 2013/32/UE – Osoba ubiegająca się o udzielenie ochrony międzynarodowej – Artykuł 9 ust. 1 – Prawo do pozostawania w państwie członkowskim do czasu rozpatrzenia wniosku – Decyzja nakazująca powrót wydana przed wydaniem w pierwszej instancji decyzji oddalającej wniosek o udzielenie ochrony międzynarodowej

W sprawie C-257/22

mającej za przedmiot wniosek o wydanie, na podstawie art. 267 TFUE, orzeczenia w trybie prejudycjalnym, złożony przez Krajský soud v Brně (sąd regionalny w Brnie, Republika Czeska) postanowieniem z dnia 28 lutego 2022 r., które wpłynęło do Trybunału w dniu 14 kwietnia 2022 r., w postępowaniu:

CD

przeciwko

Ministerstvo vnitra České republiky, Odbor azylové a migrační politiky,

TRYBUNAŁ (dziesiąta izba),

w składzie: Z. Csehi, prezes izby, E. Regan (sprawozdawca), prezes piątej izby, i D. Gratsias, sędzia,

rzecznik generalny: J. Richard de la Tour,

sekretarz: A. Calot Escobar,

uwzględniając pisemny etap postępowania,

rozważywszy uwagi, które przedstawili:

– w imieniu rządu czeskiego – A. Edelmannová, M. Smolek i J. Vláčil, w charakterze pełnomocników,

– w imieniu Komisji Europejskiej – A. Azéma, A. Katsimerou i M. Salyková, w charakterze pełnomocników,

* Język postępowania: czeski.

podjąwszy, po wysłuchaniu rzecznika generalnego, decyzję o rozstrzygnięciu sprawy bez opinii,

wydaje następujący

Wyrok

1 Wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym dotyczy wykładni art. 4 ust. 2 i 3 oraz art. 5 dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2008/115/WE z dnia 16 grudnia 2008 r. w sprawie wspólnych norm i procedur stosowanych przez państwa członkowskie w odniesieniu do powrotów nielegalnie przebywających obywateli państw trzecich (Dz.U. 2008, L 348, s. 98) w związku z art. 2, 4 i art. 19 ust. 2 Karty praw podstawowych Unii Europejskiej (zwanej dalej „kartą praw podstawowych").

2 Wniosek ten został złożony w ramach sporu między CD, obywatelem Algierii, a Ministerstvo vnitra České republiky, Odbor azylové a migrační politiky (ministerstwem spraw wewnętrznych Republiki Czeskiej, departament polityki azylowej i migracyjnej, zwanym dalej „ministerstwem spraw wewnętrznych") w przedmiocie decyzji nakazującej powrót (zwanej dalej „sporną decyzją nakazującą powrót") wydanej wobec tego obywatela przez Ředitelství služby cizinecké policie (dyrekcję policji ds. cudzoziemców, Republika Czeska, zwaną dalej „dyrekcją policji ds. cudzoziemców").

Ramy prawne

Prawo Unii

Dyrektywa 2008/115

3 Zgodnie z motywami 9 i 12 dyrektywy 2008/115:

„(9) Zgodnie z [dyrektywą Rady 2005/85/WE z dnia 1 grudnia 2005 r. w sprawie ustanowienia minimalnych norm dotyczących procedur nadawania i cofania statusu uchodźcy w państwach członkowskich (Dz.U. 2005, L 326, s. 13)], obywatela państwa trzeciego, który wystąpił o azyl w państwie członkowskim, nie należy uznawać za osobę nielegalnie przebywającą na terytorium tego państwa członkowskiego, dopóki nie wejdzie w życie decyzja odmowna w sprawie wniosku o azyl lub decyzja o odebraniu mu prawa do pobytu jako osobie ubiegającej się o azyl.

[…]

(12) Sytuacja obywateli państw trzecich, którzy przebywają nielegalnie, ale nie mogą jeszcze zostać wydaleni, powinna zostać uregulowana. Ich podstawowe warunki bytowe powinny zostać określone zgodnie z prawem krajowym. Aby osoby te mogły wykazać swą szczególną sytuację w przypadku kontroli administracyjnych, powinny otrzymywać pisemne potwierdzenie ich sytuacji. Państwa członkowskie powinny mieć dużą swobodę w ustalaniu formy i formatu tego pisemnego potwierdzenia oraz powinny mieć możliwość włączenia go do decyzji dotyczących powrotów wydawanych zgodnie z niniejszą dyrektywą".

4 Artykuł 2 dyrektywy 2008/115, zatytułowany „Zakres zastosowania”, stanowi w ust. 1:

„Niniejsza dyrektywa ma zastosowanie do obywateli państw trzecich nielegalnie przebywających na terytorium państwa członkowskiego”.

5 Artykuł 3 omawianej dyrektywy, zatytułowany „Definicje”, w pkt 2 i 4 stanowi:

„Do celów niniejszej dyrektywy stosuje się następujące definicje:

[…]

2) »nielegalny pobyt« oznacza obecność na terytorium państwa członkowskiego obywatela państwa trzeciego, który nie spełnia lub przestał spełniać warunki wjazdu do państwa członkowskiego, określone w art. 5 [rozporządzenia (WE) nr 562/2006 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 15 marca 2006 r. ustanawiającego wspólnotowy kodeks zasad regulujących przepływ osób przez granice (kodeks graniczny Schengen) (Dz.U. 2006, L 105, s. 1; sprostowanie Dz.U. 2010, L 275, s. 11)] albo innych warunków wjazdu, pobytu lub zamieszkania w tym państwie członkowskim

[…]

4) »decyzja nakazująca powrót« oznacza decyzję administracyjną lub orzeczenie sądowe, w których stwierdza się lub uznaje, że obywatel państwa trzeciego przebywa w państwie członkowskim nielegalnie, oraz nakłada się lub stwierdza zobowiązanie do powrotu

[…]”.

6 Artykuł 5 tej samej dyrektywy, zatytułowany „Zasada non-refoulement, dobro dziecka, życie rodzinne i stan zdrowia”, stanowi w szczególności, że państwa członkowskie, wprowadzając w życie dyrektywę 2008/115, przestrzegają zasady non-refoulement.

7 Artykuł 6 tej dyrektywy, zatytułowany „Decyzja o zobowiązaniu do powrotu”, przewiduje w ust. 1:

„Bez uszczerbku dla wyjątków, o których mowa w ust. 2–5, państwa członkowskie wydają decyzję nakazującą powrót każdemu obywatelowi państwa trzeciego nielegalnie przebywającemu na ich terytorium”.

Dyrektywa 2013/32

8 Artykuł 9 dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2013/32/UE z dnia 26 czerwca 2013 r. w sprawie wspólnych procedur udzielania i cofania ochrony międzynarodowej (Dz.U. 2013, L 180, s. 60), zatytułowany „Prawo do pozostawania w państwie członkowskim do czasu rozpatrzenia wniosku”, w ust. 1 przewiduje:

„Wnioskodawcom zezwala się na pozostawanie w państwie członkowskim, wyłącznie na potrzeby procedury, do czasu podjęcia przez organ rozstrzygający decyzji zgodnie z procedurami obowiązującymi w pierwszej instancji określonymi w rozdziale III. To prawo do pozostawania nie oznacza uprawnienia do otrzymania zezwolenia na pobyt”.

9 Artykuł 36 dyrektywy 2013/32, zatytułowany „Koncepcja bezpiecznego kraju pochodzenia", ma następujące brzmienie:

„1. Państwo trzecie uznane za bezpieczny kraj pochodzenia na mocy niniejszej dyrektywy może, w następstwie indywidualnej oceny wniosku, zostać uznane za bezpieczny kraj pochodzenia dla konkretnego wnioskodawcy, tylko jeżeli:

a) posiada on obywatelstwo tego państwa; lub

b) jest on bezpaństwowcem i uprzednio stale zamieszkiwał w tym państwie;

oraz nie podał żadnych poważnych podstaw do nieuznawania tego państwa za bezpieczny kraj pochodzenia, odnoszących się do jego szczególnej sytuacji oraz do zakwalifikowania go jako beneficjenta ochrony międzynarodowej zgodnie z [dyrektywą Parlamentu Europejskiego i Rady 2011/95/UE z dnia 13 grudnia 2011 r. w sprawie norm dotyczących kwalifikowania obywateli państw trzecich lub bezpaństwowców jako beneficjentów ochrony międzynarodowej, jednolitego statusu uchodźców lub osób kwalifikujących się do otrzymania ochrony uzupełniającej oraz zakresu udzielanej ochrony (Dz.U. 2011, L 337, s. 9)].

2. Państwa członkowskie ustanawiają w ustawodawstwie krajowym dalsze przepisy i zasady stosowania koncepcji bezpiecznego kraju pochodzenia".

10 Artykuł 37 tej dyrektywy, zatytułowany „Uznanie krajów trzecich na poziomie krajowym za bezpieczne kraje pochodzenia", stanowi:

„1. Państwa członkowskie mogą zachować lub wprowadzić ustawodawstwo pozwalające, zgodnie z załącznikiem I, na określenie na poziomie krajowym bezpiecznych krajów pochodzenia na potrzeby rozpatrywania wniosków o udzielenie ochrony międzynarodowej.

2. Państwa członkowskie dokonują regularnego przeglądu sytuacji w krajach trzecich uznanych za bezpieczne kraje pochodzenia zgodnie z niniejszym artykułem.

[…]".

Prawo czeskie

11 Paragraf 120a ust. 1 lit. b) zákon č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky a o změně některých zákonů (ustawy nr 326/1999 o pobycie cudzoziemców na terytorium Republiki Czeskiej i zmianie niektórych ustaw), w brzmieniu mającym zastosowanie w stanie faktycznym sporu w postępowaniu głównym (zwanej dalej „ustawą o pobycie cudzoziemców"), stanowi:

„Przy podejmowaniu decyzji o wydaleniu administracyjnym na podstawie §§ 119 i 120 policja ma obowiązek zwrócić się do ministerstwa o wydanie wiążącej opinii w przedmiocie możliwości wydalenia cudzoziemca (§ 179); nie ma to zastosowania

[…]

b) jeżeli cudzoziemiec pochodzi z bezpiecznego kraju pochodzenia w rozumieniu innego przepisu ustawowego i jeżeli nie wskazał okoliczności wykazujących, że może być narażony na rzeczywiste niebezpieczeństwo w rozumieniu § 179.

[…]".

12 Zgodnie z § 179 ust. 1 i 2 ustawy o pobycie cudzoziemców:

„1. Wydalenie cudzoziemca nie jest możliwe w przypadku uzasadnionej obawy, że cudzoziemcowi może grozić rzeczywiste niebezpieczeństwo w razie odesłania go do państwa, którego jest obywatelem, a w przypadku bezpaństwowca – do państwa jego ostatniego stałego zamieszkania.

2. Przez rzeczywiste niebezpieczeństwo w rozumieniu niniejszej ustawy należy rozumieć powrót z naruszeniem art. 3 [europejskiej Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, podpisanej w Rzymie w dniu 4 listopada 1950 r. (zwanej dalej »EKPC«)]".

Postępowanie główne i pytanie prejudycjalne

13 W dniu 30 września 2021 r. skarżący w postępowaniu głównym, obywatel Algierii, zgłosił się do ośrodka detencyjnego dla obywateli państw trzecich, w którym złożył wniosek o objęcie ochroną międzynarodową. Z uwagi na to, że przebywał on na terytorium czeskim bez ważnego zezwolenia na pobyt lub ważnego dokumentu podróży, w dniu 8 października 2021 r. policja wszczęła w jego sprawie postępowanie w przedmiocie wydalenia administracyjnego.

14 W trakcie przesłuchania skarżący w postępowaniu głównym oświadczył, że Algieria nie jest bezpiecznym krajem, a w szczególności tamtejsze organy państwa nie są w stanie chronić algierskich obywateli. Wskazał on, że groziła mu śmiercią rodzina ofiary bójki, w której uczestniczył i był, w trakcie tego zajścia, świadkiem zabójstwa. Mimo że sąd algierski uznał go za niewinnego, z obawy przed tą groźbą nie mógł wracać do domu w ciągu dnia, lecz musiał w tym celu czekać na nadejście nocy.

15 Sporną decyzją nakazującą powrót, wydaną w dniu 12 października 2021 r., dyrekcja policji ds. cudzoziemców nakazała wydalenie administracyjne skarżącego w postępowaniu głównym i ustaliła roczny termin, w trakcie którego nie mógł wjechać na terytorium państw członkowskich.

16 Dyrekcja policji ds. cudzoziemców uznała, że nie ma powodów stojących na przeszkodzenie wydaleniu skarżącego w postępowaniu głównym z terytorium czeskiego, ponieważ nie ma uzasadnionej obawy rzeczywistego niebezpieczeństwa w kraju pochodzenia w rozumieniu § 179 ust. 1 i 2 ustawy o pobycie cudzoziemców.

17 W tym względzie dyrekcja policji ds. cudzoziemców stwierdziła, że Algieria znajduje się na liście bezpiecznych krajów pochodzenia, określonej w vyhláška č. 328/2015 Sb., kterou se provádí zákon o azylu a zákon č. 221/2003 Sb., o dočasné ochraně cizinců (rozporządzeniu nr 328/2015, wykonującym ustawę o azylu i ustawę nr 221/2003 o czasowej ochronie cudzoziemców), w brzmieniu mającym zastosowanie w stanie faktycznym sporu w postępowaniu głównym (zwanym dalej „rozporządzeniem nr 328/2015").

18 Odwołanie skarżącego w postępowaniu głównym od spornej decyzji nakazującej powrót zostało oddalone przez ministerstwo spraw wewnętrznych decyzją z dnia 6 grudnia 2021 r., w związku z czym skarżący wystąpił do Krajský soud v Brně (sądu regionalnego w Brnie, Czechy), sądu odsyłającego. Przed tymże sądem podnosi on między innymi, że wspomnianą decyzję oparto na ogólnych względach związanych z okolicznością, że zgodnie z rozporządzeniem nr 328/2015 Algieria jest bezpiecznym krajem pochodzenia, podczas gdy należało dokonać indywidualnej oceny jego sytuacji.

19 Sąd odsyłający ma wątpliwości co do tego, czy prawo Unii stoi na przeszkodzie temu, by do celów dokonania oceny, czy decyzja nakazująca powrót wydana wobec obywatela państwa trzeciego narusza zasadę non-refoulement, państwo członkowskie, po pierwsze, stosowało w ramach przewidzianego w dyrektywie 2008/115 systemu powrotów nielegalnie przebywających obywateli państw trzecich pojęcie „bezpiecznego kraju pochodzenia", o którym mowa w art. 36 dyrektywy 2013/32, a po drugie, interpretowało tę zasadę non-refoulement w ten sposób, że dotyczy ona wyłącznie zakazu brutalnego traktowania.

20 Co się tyczy pojęcia „bezpiecznego kraju pochodzenia", sąd odsyłający zauważa, że chociaż nie figuruje ono w dyrektywie 2008/115, jego zastosowanie w ramach procedury powrotu pociąga za sobą uproszczenia proceduralne dla policji, ponieważ jest ona zwolniona z obowiązku przeprowadzenia konkretnej oceny istnienia ryzyka naruszenia zasady non-refoulement w kraju docelowym w szczególnym przypadku odsyłanego obywatela państwa trzeciego. Jednakże użycie tego pojęcia stawiałoby danego obywatela państwa trzeciego w trudniejszej sytuacji, ponieważ byłby on zmuszony do obalenia domniemania, że jego kraj pochodzenia jest bezpieczny.

21 W odniesieniu do zasady non-refoulement sąd odsyłający podkreśla, że art. 19 ust. 2 karty praw podstawowych i art. 3 EKPC, zgodnie z jego wykładnią dokonaną w orzecznictwie Europejskiego Trybunału Praw Człowieka, nadają tej zasadzie zakres szerszy niż wynikający z § 179 ust. 2 ustawy o pobycie cudzoziemców, który ogranicza ten zakres do zakazu brutalnego traktowania.

22 Ponadto sąd odsyłający uważa, że Republika Czeska uchybiła ciążącemu na niej na mocy art. 37 ust. 2 dyrektywy 2013/32 obowiązkowi regularnego przeglądu sytuacji w krajach trzecich uznanych za bezpieczne kraje pochodzenia zgodnie z tym artykułem. Zdaniem tego sądu powstaje zatem w szczególności pytanie, czy cztery lata po opublikowaniu źródeł, na których opierało się wskazanie Algierii jako bezpiecznego kraju pochodzenia i trzy lata po ujęciu tego samego państwa w rozporządzeniu nr 328/2015, wniosek dotyczący bezpiecznego charakteru Algierii pozostaje uzasadniony.

23 W tych okolicznościach Krajský soud v Brně (sąd regionalny w Brnie) postanowił zawiesić postępowanie i zwrócić się do Trybunału z następującym pytaniem prejudycjalnym:

„Czy art. 4 ust. 2 i 3 oraz art. 5 in fine [dyrektywy 2008/115] w związku z art. 2, art. 4 i art. 19 ust. 2 [karty praw podstawowych] należy interpretować w ten sposób, że stoją one na przeszkodzie temu, aby przy dokonywaniu oceny, czy decyzja o zobowiązaniu do powrotu zgodnie z art. 6 [dyrektywy 2008/115] nie spowoduje naruszenia zasady non-refoulement, zastosować pojęcie bezpiecznego kraju pochodzenia zgodnie z art. 36 i 37 [dyrektywy 2013/32] w połączeniu z zawężoną definicją zasady non-refoulement, obejmującą wyłącznie zakaz niewłaściwego traktowania w rozumieniu art. 4 [karty praw podstawowych] i art. 3 [EKPC]?".

W przedmiocie pytania prejudycjalnego

24 Poprzez swoje pytanie sąd odsyłający dąży w istocie do ustalenia, czy art. 4 ust. 2 i 3 oraz art. 5 dyrektywy 2008/115 w związku z art. 2, 4 i art. 19 ust. 2 karty praw podstawowych należy interpretować w ten sposób, że zasada non-refoulement stoi na przeszkodzie wydaniu decyzji nakazującej powrót wobec obywatela państwa trzeciego nielegalnie przebywającego na terytorium państwa członkowskiego, w sytuacji gdy obywatel ten podnosi przed organami tego państwa członkowskiego, że w kraju pochodzenia groziłoby mu niebezpieczeństwo utraty życia ze strony osób prywatnych, oraz czy takie państwo członkowskie może odwołać się do pojęcia „bezpiecznego kraju pochodzenia" w rozumieniu art. 36 i 37 dyrektywy 2013/32 w celu oceny ryzyka naruszenia tej zasady w takich okolicznościach.

25 W swoich uwagach na piśmie Komisja Europejska wyraziła wątpliwości co do dopuszczalności tego wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym. W szczególności zauważyła ona, że z akt sprawy krajowej wydaje się wynikać, iż wniosek o udzielenie ochrony międzynarodowej nie został rozpatrzony przez właściwe organy przed wszczęciem postępowania w przedmiocie wydalenia, a w takim przypadku przepisy krajowe transponujące dyrektywę 2008/115 w żadnym razie nie powinny były zostać zastosowane w niniejszej sprawie. Komisja wskazała również, że w postępowaniu ze skargi wniesionej do sądu odsyłającego na rozpatrywaną decyzję nakazującą powrót skarżący podniósł w szczególności, że niesłusznie wszczęto wobec niego postępowanie w przedmiocie wydalenia, podczas gdy jego wniosek o udzielenie ochrony międzynarodowej nie został jeszcze rozpatrzony.

26 W niniejszej sprawie z postanowienia odsyłającego wynika, że w dniu 30 września 2021 r. skarżący w postępowaniu głównym złożył wniosek o udzielenie ochrony międzynarodowej w Republice Czeskiej, a w dniu 12 października 2021 r. dyrekcja policji ds. cudzoziemców wydała wobec niego decyzję nakazującą powrót wraz z zakazem wjazdu.

27 W następstwie dwóch wezwań do udzielenia informacji skierowanych przez Trybunał, na podstawie art. 62 § 1 regulaminu postępowania przed Trybunałem, w dniach 26 stycznia i 1 marca 2023 r. sąd odsyłający potwierdził w szczególności, po pierwsze, że decyzją z dnia 25 listopada 2021 r. ministerstwo spraw wewnętrznych oddaliło wniosek skarżącego w postępowaniu głównym o udzielenie ochrony międzynarodowej, a po drugie, że w postępowaniu z wniesionej do tego sądu skargi na rozpatrywaną decyzję nakazującą powrót skarżący ten podniósł w szczególności, że ze względu na jego wniosek o udzielenie ochrony międzynarodowej nie powinien był zostać objęty postępowaniem w przedmiocie wydalenia.

28 Należy w tym względzie przypomnieć, że zgodnie z utrwalonym orzecznictwem domniemywa się, iż pytania dotyczące wykładni prawa Unii – z którymi sąd krajowy zwrócił się do Trybunału na gruncie stanu prawnego i faktycznego, za którego ustalenie jest on odpowiedzialny, przy czym prawidłowość tych ustaleń nie podlega ocenie Trybunału – mają znaczenie dla sprawy. Odrzucenie przez Trybunał wniosku sądu krajowego jest możliwe tylko wtedy, gdy jest w szczególności oczywiste, że wykładnia prawa Unii, o którą wnioskowano, nie ma żadnego związku ze stanem faktycznym lub przedmiotem sporu przed sądem krajowym lub gdy problem jest natury hipotetycznej (wyrok z dnia 12 stycznia 2023 r., Nemzeti Adatvédelmi és Információszabadság Hatóság, C-132/21, EU:C:2023:2, pkt 24 i przytoczone tam orzecznictwo).

29 W niniejszej sprawie dyrekcja policji ds. cudzoziemców wydała wobec skarżącego w postępowaniu głównym decyzję nakazującą powrót. Ponadto sąd odsyłający rozpatruje spór, którego przedmiotem jest zgodność z prawem tej decyzji, a zadane pytanie dotyczy wykładni przepisów

dyrektyw 2008/115 i 2013/32 mających znaczenie w odniesieniu do powodów niezgodności z prawem wspomnianej decyzji, na które, według postanowienia odsyłającego, powołuje się skarżący w postępowaniu głównym. Z akt sprawy przedłożonych Trybunałowi nie wynika zatem w sposób oczywisty, że wnioskowana wykładnia prawa Unii nie ma żadnego związku ze stanem faktycznym lub z przedmiotem sporu w postępowaniu głównym, ani też że problem podniesiony przez sąd odsyłający ma charakter hipotetyczny.

30 W konsekwencji, wbrew temu, co sugeruje Komisja, zadane pytanie nie jest niedopuszczalne.

31 Jednakże, zgodnie z utrwalonym orzecznictwem, w ramach ustanowionej w art. 267 TFUE procedury współpracy między sądami krajowymi a Trybunałem zadaniem Trybunału jest dostarczenie sądowi krajowemu wszystkich elementów wykładni prawa Unii, które mogą być użyteczne dla rozstrzygnięcia zawisłej przed nim sprawy, bez względu na to, czy sąd ten zawarł owe kwestie w treści swego pytania (wyrok z dnia 21 września 2017 r., Aviva, C-605/15, EU:C:2017:718, pkt 21 i przytoczone tam orzecznictwo).

32 W niniejszej sprawie, zgodnie z tym orzecznictwem, należy najpierw zająć się kwestią samej możliwości zastosowania dyrektywy 2008/115 w okolicznościach takich jak rozpatrywane w postępowaniu głównym, w których decyzja nakazująca powrót zostaje wydana przed wydaniem w pierwszej instancji decyzji oddalającej wniosek o udzielenie ochrony międzynarodowej.

33 Na wstępie należy zauważyć, że sporny w postępowaniu głównym nakaz opuszczenia terytorium stanowi „decyzję nakazująca powrót” w rozumieniu art. 3 pkt 4 dyrektywy 2008/115, to jest decyzję administracyjną lub orzeczenie sądowe, w których stwierdza się lub uznaje, że obywatel państwa trzeciego przebywa w państwie członkowskim nielegalnie, oraz nakłada się lub stwierdza zobowiązanie do powrotu.

34 Zgodnie z art. 2 ust. 1 dyrektywy 2008/115 ma ona zastosowanie do obywateli państw trzecich nielegalnie przebywających na terytorium państwa członkowskiego. W odniesieniu w szczególności do decyzji nakazujących powrót art. 6 ust. 1 wspomnianej dyrektywy przewiduje, że państwa członkowskie wydają co do zasady taką decyzję wobec każdego obywatela państwa trzeciego nielegalnie przebywającego na ich terytorium.

35 W celu ustalenia, czy decyzja nakazująca powrót może zostać wydana wobec obywatela państwa trzeciego w okresie od złożenia przez niego wniosku o udzielenie ochrony międzynarodowej do wydania w pierwszej instancji decyzji rozstrzygającej ten wniosek, należy zatem zbadać, czy taki obywatel przebywa w tym okresie nielegalnie w rozumieniu dyrektywy 2008/115 (zob. analogicznie wyrok z dnia 19 czerwca 2018 r., Gnandi, C-181/16, EU:C:2018:465, pkt 38).

36 W tym względzie z zawartej w art. 3 pkt 2 tej dyrektywy definicji pojęcia „nielegalnego pobytu” wynika, że każdy obywatel państwa trzeciego, który przebywa na terytorium państwa członkowskiego i nie spełnia warunków wjazdu, pobytu lub zamieszkania w tym państwie członkowskim, przebywa w nim nielegalnie (wyrok z dnia 19 czerwca 2018 r., Gnandi, C-181/16, EU:C:2018:465, pkt 39 i przytoczone tam orzecznictwo).

37 Zgodnie z art. 9 ust. 1 dyrektywy 2013/32 osobie ubiegającej się o udzielenie ochrony międzynarodowej zezwala się pozostawać, wyłącznie na potrzeby procedury, w państwie członkowskim, w którym złożyła wniosek, do czasu podjęcia w pierwszej instancji decyzji oddalającej wspomniany wniosek. O ile to prawo do pozostawania nie stanowi zgodnie z wyraźnym brzmieniem tego przepisu uprawnienia do otrzymania prawa pobytu, o tyle

z motywu 9 dyrektywy 2008/115 wynika, że wspomniane prawo do pozostawania stoi na przeszkodzie temu, by pobyt osoby ubiegającej się o udzielenie ochrony międzynarodowej został uznany za „nielegalny" w rozumieniu tej dyrektywy w okresie od złożenia przez nią wniosku o udzielenie ochrony międzynarodowej do momentu wydania decyzji w pierwszej instancji w sprawie tego wniosku [zob. podobnie wyrok z dnia 16 listopada 2021 r., Komisja/Węgry (Karalność pomocy udzielanej osobom ubiegającym się o azyl), C-821/19, EU:C:2021:930, pkt 137 i przytoczone tam orzecznictwo].

38 Jak wynika jednoznacznie z brzmienia art. 9 ust. 1 dyrektywy 2013/32, przewidziane w tym przepisie prawo osoby ubiegającej się o udzielenie ochrony międzynarodowej do pozostawania w państwie członkowskim, w którym złożyła ona ten wniosek, ustaje wraz z wydaniem przez właściwe organy tego państwa członkowskiego decyzji w pierwszej instancji oddalającej wspomniany wniosek. W braku prawa pobytu lub zezwolenia na pobyt przyznanego tej osobie na innej podstawie prawnej, zwłaszcza na podstawie art. 6 ust. 4 dyrektywy 2008/115, pozwalającego wnioskodawcy, którego wniosek został oddalony, na spełnienie warunków wjazdu, pobytu lub zamieszkania w danym państwie członkowskim, skutkiem tej decyzji o oddaleniu jest to, że bezpośrednio po wydaniu tej decyzji wnioskodawca ten nie spełnia już tych warunków, a zatem jego pobyt staje się nielegalny (zob. analogicznie wyrok z dnia 19 czerwca 2018 r., Gnandi, C-181/16, EU:C:2018:465, pkt 41).

39 W konsekwencji, skoro w okresie od złożenia wniosku o udzielenie ochrony międzynarodowej aż do wydania w pierwszej instancji decyzji rozstrzygającej ten wniosek istnienie zezwolenia na pozostawanie wyklucza nielegalność pobytu wnioskodawcy, a zatem stosowanie wobec niego dyrektywy 2008/115, w okresie tym nie można wydać wobec niego decyzji nakazującej powrót (zob. podobnie wyrok z dnia 19 czerwca 2018 r., Gnandi, C-181/16, EU:C:2018:465, pkt 46, 58, 59).

40 Decyzję nakazującą powrót można natomiast co do zasady wydać wobec zainteresowanego bezpośrednio po wydaniu wspomnianej decyzji oddalającej lub wraz z nią w jednym akcie administracyjnym (wyrok z dnia 19 czerwca 2018 r., Gnandi, C-181/16, EU:C:2018:465, pkt 59).

41 Mimo to z rozważań przedstawionych w pkt 33–40 niniejszego wyroku nie można wywieść, że w przypadku gdy decyzja nakazująca powrót ma na celu wydalenie obywatela państwa trzeciego ze względu na nielegalny charakter jego pobytu przed złożeniem przez niego wniosku o udzielenie ochrony międzynarodowej, okoliczność ta uzasadnia wydanie przez właściwy organ państwa członkowskiego, do którego ów obywatel państwa trzeciego zwrócił się z wnioskiem o udzielenie ochrony międzynarodowej, takiej decyzji nakazującej powrót po złożeniu tego wniosku, lecz przed jego rozstrzygnięciem w pierwszej instancji.

42 Jak orzekł już Trybunał, z motywu 12 dyrektywy 2008/115 wynika, że znajduje ona zastosowanie do obywateli państw trzecich, którzy – chociaż przebywają nielegalnie – są uprawnieni do pozostawania zgodnie z prawem na terytorium danego państwa członkowskiego, ponieważ nie mogą jeszcze zostać wydaleni. Jednakże, jak wynika z pkt 37 niniejszego wyroku, art. 9 ust. 1 dyrektywy 2013/32 w związku z motywem 9 dyrektywy 2008/115 należy interpretować w ten sposób, że prawo osoby ubiegającej się o udzielenie ochrony międzynarodowej do pozostawania na terytorium danego państwa członkowskiego w okresie od złożenia przez nią wniosku do chwili wydania w pierwszej instancji decyzji rozstrzygającej ten wniosek stoi na przeszkodzie temu, by w tym okresie pobyt zainteresowanego został uznany za „nielegalny" w rozumieniu dyrektywy 2008/115 (zob. podobnie wyrok z dnia 19 czerwca 2018 r., Gnandi, C-181/16,

EU:C:2018:465, pkt 46, 47). W tym względzie nie ma znaczenia, że decyzja nakazująca powrót odnosi się do okresu, w którym wnioskodawca ten przebywał nielegalnie na terytorium danego państwa członkowskiego przed złożeniem wniosku o udzielenie ochrony międzynarodowej.

43 W świetle rozważań przedstawionych w pkt 33–42 niniejszego wyroku nie ma potrzeby udzielania odpowiedzi na przedłożoną przez sąd odsyłający kwestię, czy przepisy prawa Unii, a w szczególności przepisy dyrektywy 2008/115, o których mowa w pkt 24 niniejszego wyroku, stoją na przeszkodzie wydaniu decyzji nakazującej powrót wobec obywatela państwa trzeciego nielegalnie przebywającego na terytorium państwa członkowskiego, w okolicznościach opisanych w tym samym punkcie niniejszego wyroku i czy to państwo członkowskie może odwołać się do pojęcia „bezpiecznego kraju pochodzenia" w rozumieniu art. 36 i 37 dyrektywy 2013/32 w celu dokonania oceny ryzyka naruszenia zasady non-refoulement w przypadku wydania takiej decyzji.

44 W świetle całości powyższych rozważań na wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym należy udzielić następującej odpowiedzi: art. 2 ust. 1 i art. 3 pkt 2 dyrektywy 2008/115 w świetle motywu 9 tej dyrektywy i w związku z art. 9 ust. 1 dyrektywy 2013/32 należy interpretować w ten sposób, że stoją one na przeszkodzie wydaniu decyzji nakazującej powrót na podstawie art. 6 ust. 1 dyrektywy 2008/115 wobec obywatela państwa trzeciego po złożeniu przez niego wniosku o udzielenie ochrony międzynarodowej, lecz przed rozstrzygnięciem tego wniosku w pierwszej instancji, i to niezależnie od okresu pobytu wskazanego we wspomnianej decyzji nakazującej powrót.

W przedmiocie kosztów

45 Dla stron w postępowaniu głównym niniejsze postępowanie ma charakter incydentalny, dotyczy bowiem kwestii podniesionej przed sądem odsyłającym, do niego zatem należy rozstrzygnięcie o kosztach. Koszty poniesione w związku z przedstawieniem uwag Trybunałowi, inne niż koszty stron w postępowaniu głównym, nie podlegają zwrotowi.

Z powyższych względów Trybunał (dziesiąta izba) orzeka, co następuje:

Artykuł 2 ust. 1 i art. 3 pkt 2 dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2008/115/WE z dnia 16 grudnia 2008 r. w sprawie wspólnych norm i procedur stosowanych przez państwa członkowskie w odniesieniu do powrotów nielegalnie przebywających obywateli państw trzecich, w świetle motywu 9 tej dyrektywy i w związku z art. 9 ust. 1 dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2013/32/UE z dnia 26 czerwca 2013 r. w sprawie wspólnych procedur udzielania i cofania ochrony międzynarodowej,

należy interpretować w ten sposób, że:

stoją one na przeszkodzie wydaniu decyzji nakazującej powrót na podstawie art. 6 ust. 1 dyrektywy 2008/115 wobec obywatela państwa trzeciego po złożeniu przez niego wniosku o udzielenie ochrony międzynarodowej, lecz przed rozstrzygnięciem tego wniosku w pierwszej instancji, i to niezależnie od okresu pobytu wskazanego we wspomnianej decyzji nakazującej powrót.

Podpisy